

de Rechtspraak

Gerechtshof
Arnhem-Leeuwarden

Stip aan de horizon

datum 31 augustus 2015

versie

ARvdW/TW

De stip aan de horizon

van het gerechtshof Arnhem - Leeuwarden
'het hof van de zeven provinciën'

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Een analyse en een toekomstverkenning	4
2.1	Aanleiding en doel	4
2.2	Uitkomst Rondetafelgesprekken op 26 november 2014	6
2.3	Uitkomst rondetafelgesprekken op 28 januari 2015	7
2.4	Uitkomst gesprekken met de eigen medewerkers voorjaar 2015	9
3	Meerjarenplan van de Rechtspraak (MJP)	9
4	Stip aan de horizon	11
4.1	Onderbouwing van de visie	12
4.1.1	Compromis van uiteenlopende belangen	12
4.1.2	Hoofdregels zaaksverdeling en basiswerkplekken	13
4.1.3	Zittingen in Zwolle	13
4.1.4	Landelijke competenties	14
4.1.5	Schema zaaksverdeling	14
4.1.6	Werkgelegenheid, huisvesting en bestuurszetel	14
5	Vervolgtraject	15

1 Inleiding

Door wijziging van de Wet op de Rechterlijke Organisatie is per 1 januari 2013 het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden ontstaan. De afzonderlijke gerechtshoven Arnhem en Leeuwarden met ieder een eigen en lange traditie, zijn door de wetgever samengevoegd in het nieuwe gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. In de jaren voor de formele eenwording en daarna is en wordt binnen de gehele organisatie van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden voortdurend en met volle inzet gewerkt om ook materieel één gerechtshof Arnhem-Leeuwarden te zijn.

De signalen van twee rechtbanken binnen het ressort over de rechtseenheid van het gerechtshof alsmede een tweetal ontwikkelingen die op het gerechtshof afkomen (bezuinigingen en de aankondiging dat het hoger beroep inzake sociaal zekerheidsrecht ook wordt ondergebracht bij de gerechtshoven), waren medio 2014 voor het gerechtsbestuur onder andere aanleiding voor een analyse ('wat gaat goed en wat moet beter?') en een toekomstverkenning van het gerechtshof.

De toekomstverkenning heeft geresulteerd in een 'stip aan de horizon'. Het gerechtsbestuur houdt vast aan het eerder genomen besluit dat in de eerste vijf jaar van het nieuwe gerechtshof geen grote veranderingen in de organisatiestructuur zullen worden doorgevoerd. Deze termijn loopt op 1 januari 2018 af. De tussenliggende periode wordt gebruikt om aan planvorming over de realisatie ('hoe en wanneer') van de 'stip aan de horizon' te werken.

De natuurlijke momenten, zoals de aangekondigde 'komst' van het sociaal verzekeringsrecht, zullen zo veel mogelijk worden aangegrepen om stappen te zetten op weg naar de 'stip aan de horizon', maar waar nodig zal langer de tijd worden genomen.

In deze notitie wordt de 'stip aan de horizon' van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden beschreven. Allereerst wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de aanleiding, het doel, de analyse en het resultaat van de toekomstverkenning voor het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de gevolgen van het Meerjarenplan van de Rechtspraak 2015 – 2020 (hierna: MJP) voor het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 de 'stip aan de horizon' beschreven en toegelicht waarom voor deze toekomstvisie is gekozen. Tot slot wordt in hoofdstuk 5 beschreven hoe het vervolgtrajec in grote lijnen zal verlopen.

2 Een analyse en een toekomstverkenning

2.1 Aanleiding en doel

Het gerechtshof is in alle opzichten het grootste gerechtshof van Nederland. Het ressort Arnhem-Leeuwarden omvat zeven provincies en vier arrondissementen: Gelderland, Overijssel, Midden-Nederland en Noord-Nederland. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft van de wetgever negen zittingsplaatsen gekregen.

De voornaamste taak van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden is rechtspreken in hoger beroep in individuele zaken. Daarbij worden van oudsher twee hoofdfuncties van het hoger beroep onderscheiden: de controle op de eerste rechter en de mogelijkheid van herstel van fouten. Het gerechtshof levert voorts een belangrijke bijdrage op het gebied van de rechtseenheid en de rechtsontwikkeling. Voor goede rechtspraak in individuele zaken en de regiefunctie is uniforme rechtstoepassing door het gerechtshof noodzakelijk. Het gerechtsbestuur is door de wetgever belast met de taak om de juridische kwaliteit, de rechtsontwikkeling en de uniforme rechtstoepassing te bevorderen.

Het gerechtshof heeft zittingsplaatsen in Almelo, Arnhem, Assen, Groningen, Leeuwarden, Lelystad, Utrecht, Zutphen en Zwolle. In Arnhem en Leeuwarden heeft het gerechtshof kantoren met basiswerkplekken en in Zwolle een kantoorlocatie met 18 zogenoemde flexplekken. Overeenkomstig het zaaksverdelingsreglement¹ worden in de zittingsplaatsen Arnhem en in Leeuwarden burgerlijke zaken, strafzaken en belastingzaken behandeld. Het gerechtshof heeft bij de vaststelling van de zaaksverdeling getoetst aan de criteria kwaliteit, toegankelijkheid en een gezonde bedrijfsvoering.

Op 1 januari 2013 is het gerechtshof Arnhem- Leeuwarden formeel ontstaan, maar het is nog op weg naar ook materieel één gerechtshof. Het fysiek samenwerken door medewerkers vanuit de kantoorlocaties in Arnhem en Leeuwarden, zoals gezamenlijk zittingen doen, bevordert de rechtseenheid, de kwaliteit en één (overkoepelende) organisatiecultuur. Om die redenen is het fysiek samenwerken tussen medewerkers vanuit de kantoorlocaties in Arnhem als in Leeuwarden sinds begin 2013 door het gerechtshof bevordert en gefaciliteerd. Mede in dat kader heeft de samenwerking in civiele zaken en in strafzaken in de zittingsplaats Zwolle in de afgelopen periode vorm en inhoud gekregen. Het gebruik van juist deze zittingsplaats wordt door het gerechtshof gefaciliteerd ter bevordering van de juridische kwaliteit en de uniforme rechtstoepassing (met inachtneming van de toegankelijkheid voor de burger). De zittingsplaats Zwolle is het verbindingspunt in het ressort voor medewerkers uit de kantoorlocaties Arnhem en Leeuwarden en is goed bereikbaar voor rechtzoekenden/procesvertegenwoordigers.

Met de zittingen van het gerechtshof in de zittingsplaats Zwolle wordt afgeweken van de hoofdregels in het zaaksverdelingsreglement. De tekst van het zaaksverdelingsreglement geeft daar de benodigde ruimte voor. In het zaaksverdelingsreglement staat vermeld: *“In alle gevallen geldt dat het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden kan besluiten om zaken in een van haar andere zittingsplaatsen binnen het ressort te doen behandelen dan uit de hiervoor vermelde indeling voortvloeit. Dat kan in het bijzonder gebeuren ter bevordering van de goede toegankelijkheid, de kwaliteit (zoals korte doorlooptijden, de concentratie van de benodigde specifieke kennis en/of in geval van samenhang met een andere zaak of andere zaken) en/of een gezonde bedrijfsvoering.”*

Aanleiding voor een analyse (‘wat gaat goed en wat moet beter?’) en een toekomstverkenning

Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden bevindt zich in een transitieproces naar (materieel) één gerechtshof Arnhem-Leeuwarden met meerdere zittingsplaatsen: één organisatie met een gemeenschappelijke identiteit/cultuur, met onderling afgestemde werkprocessen en met een uniforme rechtstoepassing.

Uit brieven² van de presidenten van de rechtbanken Midden-Nederland en Overijssel blijkt dat er ultimo 2013 in deze rechtbanken en door de advocatuur en het openbaar ministerie in deze arrondissementen nog onvoldoende (rechts-)eenheid in de sturing door het gerechtshof werd ervaren. De verschillen in de rechtstoepassing door het gerechtshof worden binnen het ressort juist in deze arrondissementen ervaren omdat van de rechtbank Midden-Nederland de zaken van de rechtbanklocatie Utrecht in hoger beroep worden behandeld in Arnhem en de zaken van de rechtbanklocatie Lelystad in Leeuwarden, gelijk de zaken van de rechtbank Overijssel afkomstig van de rechtbanklocatie Almelo in hoger beroep in Arnhem worden behandeld en de zaken van de rechtbanklocatie Zwolle in Leeuwarden.

De beide brieven bevatten helaas geen concrete rechtsgebieden noch concrete ervaringen waarmee het ondervonden gebrek aan (rechts-)eenheid werd onderbouwd. Daarom was nadere analyse nodig alvorens door het gerechtshof op dit signaal kon worden gereageerd. Bij die analyse is betrokken dat door ketenpartners in de andere arrondissementen dezelfde of andere problemen bij het gerechtshof worden ervaren.

¹ Zaaksverdelingsreglement Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, Staatscourant 2014, 11037.

² Dit zijn schriftelijke reacties (d.d. 9 december 2013 en 13 december 2013) op een inmiddels doorgevoerde aanpassing van het zaaksverdelingsreglement.

Tegelijkertijd speelden de aangekondigde landelijke bezuinigingen op onder meer de huisvestingskosten van de Rechtspraak in combinatie met een aankondiging van uitbreiding van de personeelsformatie van het gerechtshof als gevolg van het kabinetsstandpunt de rechtspraak van de CrvB (sociaal verzekeringsrecht) onder te brengen bij de gerechtshoven (in één afdeling met het belastingrecht). Eerst in de loop van 2015 is daar het Meerjarenplan van de Rechtspraak (MJP) als ontwikkeling bij gekomen.

Doel van analyse en toekomstverkenning

Het gerechtsbestuur heeft medio mei 2014³ besloten om de analyse en toekomstverkenning te beginnen met het voeren van rondetafelgesprekken. Het doel was zicht krijgen op de ervaringen van de partners in de rechtspraktijk met het fusiegerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

Leidende vragen daarbij waren:

- wat zijn de ervaringen van onze partners met de juridische kwaliteit en in het bijzonder met de uniforme rechtstoepassing door het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden?
- wat gaat er goed en wat moet beter? en
- met welke externe belangen van de partners in de rechtspleging moet het gerechtsbestuur rekening houden bij de besluitvorming over de zaaksverdeling en de huisvesting van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden?

2.2 Uitkomst Rondetafelgesprekken op 26 november 2014

Op 26 november 2014 vonden acht rondetafelgesprekken plaats over de rechtstoepassing door het gerechtshof op het gebied van strafrecht, familierecht, handelsrecht, insolventierecht en belastingrecht. Deelnemers aan de gesprekken waren o.a. collega's van de rechtbanken uit het ressort Arnhem-Leeuwarden, advocaten en afgevaardigden van organisaties zoals de Reclassering, Jeugdzorg Nederland en de Belastingdienst.

De rondetafelgesprekken op 26 november 2014 hebben in grote lijnen het volgende beeld opgeleverd. De partners in de rechtspraktijk zijn tevreden over de juridische kwaliteit van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Hun ervaringen noodzaken niet tot verdere concentratie van de zaaksbehandeling door het gerechtshof, maar zij zouden daar - behoudens enkele rechtsgebieden - ook geen bezwaar tegen hebben. Er werden nog wel verschillen ervaren tussen de zittingsplaats Arnhem en de zittingsplaats Leeuwarden op het gebied van zowel de formele als de materiële rechtstoepassing, maar deze verschillen nemen merkbaar af. Ook ervaren de partners soms nog wel een verschil in bejegening (formeel versus informeel; zowel door de griffie als ter zitting) tussen de locaties. Zaken in de categorieën insolventierecht (WSNP) en mensenhandel zijn aangewezen wegens opvallende verschillen in de materiële rechtstoepassing. Zaken in de categorieën Familierecht en WSNP-zaken zijn genoemd als zaken waar verdere spreiding van de zaaksbehandeling de toegankelijkheid voor de rechtzoekende ten goede zou komen.

Daarnaast zijn diverse operationele verbeterpunten genoemd die niet zozeer een directe relatie hadden met de zaaksverdeling maar wel relevant zijn. Zo blijven de doorlooptijden in het algemeen en het tijdsverloop tussen zitting en (eind)beslissing een punt van aandacht. De ketenpartners beoordelen verder het structureel overleg met het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden waarin gesproken wordt over juridische punten als zeer positief. Daar waar mogelijk zijn acties tot verbetering van de in die overleggen gesignaleerde punten al in gang gezet. Ketenpartners met wie nog geen structureel overleg plaatsvindt, stellen een initiatief daartoe van het gerechtshof op prijs.

³ Brief aan de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak van 15 mei 2014 kenmerk FW/MD 150514 inzake het transitieproces van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

2.3 Uitkomst rondetafelgesprekken op 28 januari 2015

Op 28 januari 2015 voerde het gerechtsbestuur rondetafelgesprekken met de bestuurlijke omgeving (de rechtspleging en het openbaar bestuur). De uitkomst van de ervaringen/belangen van de partners in de rechtspleging bij de zaaksverdeling door het gerechtshof, zijn door het gerechtsbestuur gecombineerd met de twee voorzienbare ontwikkelingen: de door het kabinet aangekondigde uitbreiding van het gerechtshof met rechtspraak op het terrein van het sociale zekerheidsrecht en de door de Rechtspraak aangekondigde bezuiniging op huisvestingskosten (kantoorlocaties).

Deze combinatie van gegevens vormden voor het gerechtsbestuur de basis voor het opstellen van drie scenario's (naast de huidige situatie) waarin naast Arnhem en Leeuwarden ook de locatie Zwolle is betrokken.

Vier (praat)scenario's voor de nieuwe zaaksverdeling van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden
Via de DESTEP analyse is naar de Demografische, Economische, Sociaal/culturele, Technologische, Ecologische en Politiek/juridische externe factoren van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden gekeken. De analyse vond op macro, meso en micro niveau plaats. De analyse geeft inzicht in de externe omgeving van de organisatie van het gerechtshof waardoor effectief gebruik kan worden gemaakt van de kansen en bedreigingen waarmee het gerechtshof te maken krijgt. De externe factoren kunnen niet worden veranderd maar er kan wel effectief op worden ingespeeld door het strategisch beleid en de bestuurlijke keuzes voor het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden hierop af te stemmen.

De DESTEP analyse en de missie en de visie van het gerechtshof hebben geleid tot tien ontwerp-principes:

1. Kwalitatief goede appelrechtspleging is 'raison d'être' (waarom);
2. Toegankelijkheid en gezonde bedrijfsvoering zijn randvoorwaarden (hoe);
3. Het 'beste hof' in Nederland is onze visie (waarheen):
 - a) Een gerechtshof met één uitstraling naar buiten en naar binnen
 - b) Een gerechtshof dat kwalitatief hoogwaardige en tijdige rechtspraak levert in iedere individuele zaak
 - c) Een gerechtshof waar gekwalificeerde mensen graag willen (blijven en komen) werken
 - d) Een gerechtshof dat het vertrouwen verdient van de procespartijen, van zijn ketenpartners en van de burgers
 - e) Een gerechtshof dat de bedrijfsvoering op orde heeft en financieel gezond is;
4. Verbinden, vertrouwen en waarderen van vakmanschap zijn onze kernwaarden;
5. Arnhem, Leeuwarden en Zwolle zijn onze *permanente* zittingslocaties;
6. Keuze voor concentratie op één of spreiding over meer locaties kan per rechtsgebied verschillen;
7. Locatie Arnhem ligt landelijk centraal, en locatie Zwolle ligt ressortelijk centraal;
8. Eén kantoorlocatie kan meerdere zittingslocaties hebben;
9. Medewerkers hebben hun basiswerkplek in de locatie waar zij hun reguliere werkzaamheden verrichten;
10. Ontwerp (wat) is in fases uit te voeren (wanneer).

De praatscenario's op hoofdlijnen waren:

0. Huidige zittingslocaties en kantoorlocaties: Arnhem en Leeuwarden:
Arnhem: zaken van de rechtbanken in Gelderland, Almelo en Utrecht
Leeuwarden: zaken van de rechtbanken in Noord-Nederland, Zwolle en Lelystad
1. Twee zittingslocaties en kantoorlocaties: Arnhem en Leeuwarden:
Arnhem: zaken van de rechtbanken Gelderland, Overijssel en Midden-Nederland
Leeuwarden: zaken van de rechtbank Noord-Nederland
2. Drie zittingslocaties en kantoorlocaties in Arnhem, Leeuwarden en Zwolle:
Arnhem: zaken van de rechtbank Gelderland
Leeuwarden: zaken van de rechtbank Noord-Nederland
Zwolle: zaken van de rechtbanken Overijssel en Midden-Nederland
3. Eén kantoorlocatie: Zwolle (ook zittingen in Arnhem en Leeuwarden):
Zwolle: zaken van de rechtbanken Gelderland, Midden-Nederland, Noord-Nederland en Overijssel

Bovenstaande scenario's dienden vooral als praatscenario's om de voordelen en nadelen van verschillende varianten helder te krijgen. Vanaf de aanvang was duidelijk dat de uiteindelijke keuze van het bestuur ook een variant op of een combinatie van deze praatscenario's zou kunnen worden. Per scenario zijn de voor- en nadelen benoemd, die ook per rechtsgebied konden verschillen. De verslaglegging van de rondetafelgesprekken met de bestuurlijke omgeving met de voordelen en nadelen bij elk scenario, zijn als bijlage bij deze notitie gevoegd.

De rondetafelgesprekken op 28 januari 2015 hebben in grote lijnen het volgende opgeleverd.

- **Kantoorlocatie**

De algemene conclusie is dat het lokale openbaar bestuur pleit voor handhaving van de huidige situatie van een kantoorlocatie in Arnhem en een kantoorlocatie in Leeuwarden.

Rechtbanken en het OM pleiten daarentegen voor waar mogelijk één kantoorlocatie met meerdere zittingslocaties. In verband met een uniform logistiek proces zijn zij gebaat bij één griffie per zaakstroom. Voor de overige ketenpartners is de kantoorlocatie niet belangrijk, zij hechten vooral aan de rechtseenheid (ongeacht waar de medewerkers van het gerechtshof kantoor houden) en aan de zittingslocatie (toegankelijkheid).

- **Zittingslocatie**

Er wordt gepleit voor meerdere zittingslocaties in het gros (80%) van de zaken. Drie zittingsplaatsen vindt men voldoende. De bedoelde 80% wordt vooral gevormd door familiezaken, WSNP-zaken, jeugdzaken, handelszaken waar het particulier betreft en strafzaken, alsmede de -toekomstige- sociale verzekeringsrechtzaken. Bij belastingzaken zou onderscheid gemaakt kunnen worden tussen particulieren en ondernemingen. Benadrukt wordt dat steeds gekeken moet worden vanuit het perspectief van de burger en het belang van goede rechtspleging / de rechtsstaat.

- **Rechtseenheid en kwaliteit**

Het appelleren per arrondissement/rechtbank op één locatie van het gerechtshof heeft de voorkeur omdat dit de rechtseenheid en de kwaliteit ten goede komt. Door zowel de balie als de rechtbanken wordt er op gewezen dat gesplitst appelleren lastig is. Geadviseerd wordt alle zaken van de rechtbank Midden-Nederland (appellen van Utrecht en Lelystad) gelijk alle zaken van de rechtbank Overijssel (appellen van Zwolle en Almelo) op één locatie van het gerechtshof te behandelen.

2.4 Uitkomst gesprekken met de eigen medewerkers voorjaar 2015

De medewerkers van het gerechtshof en de ondernemingsraad zijn vanaf het begin actief geïnformeerd over het proces van de analyse en de toekomstverkenning met externe omgevingspartners alsook over de uitkomsten van de rondetafelgesprekken op 26 november 2014 en 28 januari 2015. Dit gebeurde via plenaire informatiebijeenkomsten in de hoflocatie Arnhem en in de hoflocatie Leeuwarden, via bezoeken van de bestuursleden aan de teamoverleggen, via informatieberichten op Intro en via de overlegvergadering met de ondernemingsraad. De voorzitter van de ondernemingsraad heeft beide bijeenkomsten met de rondetafelgesprekken als toehoorder bijgewoond.

Gesprekken met medewerkers en enquête onder medewerkers

Tijdens een plenaire bijeenkomst in Arnhem op 5 maart 2015 en in Leeuwarden op 10 maart 2015 heeft de president aan de hand van een presentatie een toelichting gegeven bij de verschillende toekomstscenario's en vragen beantwoord. In april 2015 en als vervolg op deze plenaire bijeenkomsten heeft het bestuur alle teamoverleggen bezocht om verder over de verschillende scenario's te spreken. Daarbij is ook dieper op de persoonlijke belangen van de medewerkers bij de verschillende scenario('s) ingegaan. Naast de gesprekken in de teamoverleggen werd medewerkers ook de gelegenheid geboden om via een enquête op Intro hun persoonlijke belangen onder de aandacht van het bestuur te brengen. Ruim 40% van de medewerkers heeft de digitale enquête ingevuld.

Kort samengevat is de conclusie van de teambezoeken en van de enquête resultaten dat verreweg de meeste collega's bij voorkeur de huidige situatie (scenario 0) willen handhaven. Op de scenario's 1, 2 en 3 is wisselend gereageerd. De Arnhemse medewerkers zijn positief gestemd over scenario 1, dit in tegenstelling tot de Leeuwarder collega's. Scenario 2 creëert logistieke problemen en zorgt voor kwetsbaarheid door kleinere eenheden. Scenario 3 geeft voor velen problemen door de toename aan reistijd woon- werkverkeer.

De enquête is door verschillende medewerkers benut om de zakelijke voor- en nadelen per scenario te benoemen en bespreken. Tot slot zijn aanvullend op de scenario's suggesties gedaan en zijn er aandachtspunten meegegeven aan het gerechtshofbestuur.

3 Meerjarenplan van de Rechtspraak (MJP)

De toekomstverkenning van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden met de omgevingspartners en de eigen medewerkers staat niet op zich. Inmiddels is in de afgelopen maanden een landelijk meerjarenplan voor de Rechtspraak (MJP 2015-2020)⁴ ontwikkeld. Met dit meerjarenplan geeft de Rechtspraak uitvoering aan de agenda van de Rechtspraak 2015-2018 (snelle, toegankelijke en deskundige rechtspraak). Voorts is de Rechtspraak op weg naar modernisering van de zaaksbehandeling door digitalisering van de procedures terwijl ook de reductie van de werkdruk in de gerechten een belangrijk thema is. In het MJP staan de keuzes van de Rechtspraak: wat de komende vijf jaren moet gebeuren en hoe daarvoor naar vermogen financiële ruimte kan worden gemaakt. De uitkomsten van workshops in alle gerechten vormen de basis voor het MJP.

Bij de bestuurders van de Rechtspraak stonden bij de MJP-keuzes twee uitgangspunten centraal:

- Er moet blijvend geïnvesteerd worden in de kwaliteit van de rechtspraak;
- Het financiële kader dient op maat te zijn voor de staatsrechtelijke functie en de maatschappelijke opdracht van de Rechtspraak.

⁴ Gepubliceerd op www.rechtspraak.nl

Om te kunnen investeren in kwaliteit zijn, gegeven de krappe financiële situatie, in het MJP keuzes gemaakt die niet ten koste gaan van die kwaliteit en geen afbreuk doen aan de staatsrechtelijke functie en maatschappelijke opdracht van de Rechtspraak. Voor een uitgebreide beschrijving van het MJP 2015-2020 wordt naar de publicatie over het MJP verwezen.

In het kader van de toekomstvisie van het gerechtshof is van belang dat de Rechtspraak gaat investeren in mensen en in digitalisering van de rechtspraak en dat onder meer zal worden bespaard op de huisvesting van de rechtspraak. Uitgangspunt wordt dat de medewerkers in elk gerecht zoveel mogelijk één gezamenlijke thuisbasis krijgen, door ieders (flexibele) basiswerkplek zoveel mogelijk te concentreren in één zittingsplaats per gerecht. Om de beschikbare ruimte in de gerechtsgebouwen en paleizen van justitie beter te benutten, wordt toegewerkt naar een reductie van de kantoorlocaties en een intensiever gebruik van de kantoorlocaties (conform de Rijkshuisvestingsnorm). In dat kader wordt ook de verdeling van zaken over de zittingsplaatsen van een gerecht aangepast. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een basis zaakspakket, een uitgebreid zaakspakket en een volledig zaakspakket⁵.

Het ressort Arnhem-Leeuwarden omvat vier arrondissementen met in ieder arrondissement een rechtbank met meerdere zittingsplaatsen. In de MJP-periode 2015-2020 worden de zaken per rechtbank in het ressort als volgt over de zittingsplaatsen verdeeld:

Zaaksverdeling				
Rechtbanken in ressort Arnhem - Leeuwarden				
Rechtbank	Zittingsplaats	zaakspakket		
		basis	uitgebreid	volledig
Noord-Nederland	Groningen			●
	Leeuwarden			●
	Assen		●	
Overijssel	Zwolle			●
	Almelo		●	
	Enschede	●		
Midden-Nederland	Utrecht			●
	Lelystad		●	
	Almere	●		
	Amersfoort	●		
Gelderland	Arnhem			●
	Zutphen		●	
	Apeldoorn	●		
	Nijmegen	●		

De in het MJP vermelde wijzigingen in de zaaksverdeling van de rechtbanken, zijn direct van invloed op de zaaksverdeling van het gerechtshof (op basis van de regels in het huidige zaaksverdelingsreglement van het gerechtshof) en daarmee zijn deze wijzigende omgevingsfactoren van belang voor de eigen 'stip aan de horizon' van het gerechtshof. Voorzienbaar is dat meer collega's van de rechtbank Noord-Nederland hun basiswerkplek in het gerechtsgebouw in Leeuwarden krijgen, gelijk meer collega's van de rechtbank Gelderland hun basiswerkplek in Arnhem krijgen. Door het verplaatsen van zittingen is daarnaast voorzienbaar dat het gebruik door de rechtbanken van de zittingszalen in Arnhem, Leeuwarden en Zwolle wijzigt. Zodra de rechtbanken Midden-Nederland en Overijssel de behandeling van hun zaken aanpassen, wijzigt de materiële zaaksverdeling binnen het gerechtshof tussen Arnhem en Leeuwarden. Anderzijds zijn de aanpassingen in de verdeling van zaken en arbeidsplaatsen door het gerechtshof van invloed op de huisvestingsplannen in Arnhem, Leeuwarden en Zwolle.

⁵ Kort samengevat bevat een basispakket: kantonzaken, inclusief overtredingen en mulderzaken, een uitgebreid pakket: basispakket en enkelvoudig te behandelen familierechtelijke zaken en strafzaken (zonder gedetineerden) en een volledig pakket: alle zaakscategorieën m.u.v. van landelijke concentraties.

4 Stip aan de horizon

De eerder vastgestelde missie en visie van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, de uitkomsten van de analyse en de toekomstverkenning (extern en intern) en het MJP 2015 - 2020 hebben geresulteerd in een 'stip aan de horizon' voor het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Met het formuleren van dit doel krijgen alle belanghebbenden duidelijkheid over de koers van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Uitgangspunt is dat de eerste uitvoeringsstappen op of na 1 januari 2018 gezet zullen worden. In de tussenliggende periode zullen plannen worden gemaakt wanneer welke (tussen)stappen gezet zullen worden.

De 'stip aan de horizon' is geen ideaal plaatje en zal dat ook niet worden omdat de belangen van alle betrokkenen (zowel extern als intern en zowel landelijk als lokaal) tegenstrijdig zijn gebleken. Een voordeel voor de één betekent veelal een nadeel voor de ander. Het gerechtsbestuur is zich daarvan zeer bewust. Mede dankzij de waardevolle gesprekken die het gerechtsbestuur heeft gevoerd met de externe partners (rechtspleging en openbaar bestuur) en de eigen medewerkers is nogmaals naar voren gekomen dat het gerechtshof al indrukwekkende stappen heeft gezet op weg naar ook materieel één gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

Dat laat onverlet dat het altijd beter kan en om dat te bereiken heeft het gerechtsbestuur het navolgende voorgenomen besluit genomen:

De toekomstvisie van het gerechtshof Arnhem - Leeuwarden:

Het gerechtshof behandelt de beroepen van de beslissingen van de rechtbanken Gelderland, Midden-Nederland, Noord-Nederland en Overijssel. Als hoofdregel worden alle beroepen van de beslissingen van één rechtbank door één locatie van het gerechtshof behandeld. Daartoe zijn van de negen zittingsplaatsen van het gerechtshof de zittingsplaatsen Arnhem, Leeuwarden en Zwolle regelmatig voor de zittingen van het gerechtshof Arnhem - Leeuwarden in gebruik. Zowel in de zittingsplaatsen Arnhem als Leeuwarden wordt (vrijwel) het volledige zaakspakket behandeld, in Zwolle wordt een beperkt zaakspakket uitsluitend ter zitting behandeld.

Als hoofdregel worden in de zittingsplaats Arnhem de beroepen van beslissingen van de rechtbanken Gelderland, Overijssel en Midden-Nederland behandeld en in de zittingsplaats Leeuwarden de beroepen van de beslissingen van de rechtbank Noord-Nederland. De (landelijke) pachtkamer en grondkamer, de penitentiaire kamer en de militaire kamer behandelt de zaken in Arnhem, de Mulderkamer behandelt de zaken in Leeuwarden.

In afwijking van de hoofdregels worden ook beroepen in de zittingsplaats Zwolle ter zitting behandeld, bij voorkeur door een gemengd samengestelde kamer van raadsheren en griffiers die hun basiswerkplek in Arnhem of Leeuwarden hebben. Het gaat daarbij om zaken die bijzondere kennis en/of vaardigheden vergen en om zaken waarbij de nabijheid/toegankelijkheid van een zittingsplaats een zwaarwegend belang vormt voor de rechtzoekende en/of zijn advocaat. De zittingslocatie Zwolle kan bovendien een brugfunctie vervullen voor het opvangen van pieken en dalen in het zaaksaanbod en/of personele bezetting in Arnhem of Leeuwarden.

Conform de hoofdregels van de zaaksverdeling zijn de permanente kantoorlocaties van het gerechtshof uitsluitend in Arnhem en Leeuwarden. Medewerkers van het gerechtshof hebben in één van deze kantoorlocaties hun basiswerkplek. Het bestuur zetelt in Arnhem. In de zittingsplaats Zwolle heeft het hof (18) uitsluitend flexibele werkplekken.

4.1 Onderbouwing van de visie

4.1.1 Compromis van uiteenlopende belangen

Kwalitatief goede appelrechtspleging in iedere zaak is ‘raison d’être’ (missie) van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden biedt rechtspraak in hoger beroep in individuele zaken. Daarnaast levert het gerechtshof een belangrijke bijdrage op het gebied van de rechtseenheid en de rechtsontwikkeling. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft ook een regiefunctie ten aanzien van de rechtspleging in het ressort door de rechtbanken Gelderland, Midden-Nederland, Noord-Nederland en Overijssel. Zowel voor een goede uitvoering van de rechtsplegingstaak als voor het effectief vervullen van de regierol is uniforme rechtstoepassing door het gerechtshof noodzakelijk. Uniforme rechtstoepassing is gemakkelijker te organiseren op of vanuit één locatie dan vanuit of op meerdere locaties. Bezien vanuit het perspectief van uitsluitend de juridisch inhoudelijke kwaliteit heeft het daarom de voorkeur om alle werkzaamheden en alle medewerkers van het gerechtshof op één fysieke locatie te concentreren. Dit zou ook volledig recht doen aan het MJP-uitgangspunt dat de medewerkers van het hof zoveel mogelijk één gezamenlijke thuisbasis krijgen, door ieders basiswerkplek zoveel mogelijk te concentreren in één zittingsplaats van het gerechtshof.

Toegankelijkheid voor rechtzoekenden en hun rechtsbijstandverleners (zoals hun advocaten) is een belangrijke randvoorwaarde voor de realisatie van kwalitatief goede appelrechtspraak in het ressort. Het ressort Arnhem-Leeuwarden is met afstand het grootste ressort van Nederland. De geografische afstand (hemelsbreed) tussen het noorden en het zuiden van het ressort bedraagt ruim 200 km (berekend tussen Schiermonnikoog en Kerkdriel)⁶. De toegankelijkheid/bereikbaarheid voor rechtzoekenden en advocatuur van de rechtspraak in hoger beroep in het gehele ressort vergt dat het gerechtshof Arnhem - Leeuwarden op verschillende plaatsen binnen het ressort, in de nabijheid van deze belanghebbenden, zijn zittingen houdt. Daartoe heeft de wetgever het gerechtshof Arnhem - Leeuwarden negen zittingsplaatsen gegeven. Vanuit het perspectief van uitsluitend de toegankelijkheid heeft het de voorkeur om de werkzaamheden van het gerechtshof op negen fysieke locaties te organiseren.

Een gezonde bedrijfsvoering van het gerechtshof is evenzeer een essentiële randvoorwaarde om kwalitatief goede appelrechtspleging in het ressort te kunnen realiseren. Het meerjarenplan van de Rechtspraak maakt expliciet dat ook het gerechtshof Arnhem - Leeuwarden de komende jaren fors zal moeten bezuinigen om te kunnen bijdragen aan landelijke taakstellingen en aan landelijke (en lokale) investeringen in blijvende kwaliteit van de (gedigitaliseerde) rechtspleging. Het in grote getale verplaatsen van de huidige medewerkers (concentreren op één locatie of verspreiden over negen locaties) zou echter leiden tot langjarig hoge transitiekosten waarvoor het bekostigingssysteem van de rechtspraak geen dekking biedt. Vanuit het perspectief van uitsluitend kostenbeheersing op korte en middellange termijn heeft het de voorkeur om de zaaksverdeling en de basiswerkplekken van medewerkers niet te wijzigen.

Het voorgaande illustreert dat de toekomstvisie op de zaaksverdeling en de organisatie van het gerechtshof Arnhem – Leeuwarden een compromis van belangen/perspectieven is. Er zijn nog vele perspectieven aan toe te voegen (zoals van het openbare bestuur: de regionale werkgelegenheid, de rechtbanken en het OM: ivm de logistiek, appelleren op één hoflocatie, de Rechtspraak: bezuinigen op huisvesting, de advocatuur: snelheid/doorlooptijd en de persoonlijke en zakelijke belangen van de medewerkers).

⁶ De reistijd van noord naar zuid over de weg bedraagt 2 uur en 30 minuten en met het openbaar vervoer 4 uur en 45 minuten.

4.1.2 Hoofdregels zaaksverdeling en basiswerkplekken

Het gerechtsbestuur heeft besloten dat het gerechtshof als hoofdregel het hoger beroep van de beslissingen van de rechtbanken Gelderland, Overijssel en Midden-Nederland in zijn zittingsplaats Arnhem gaat behandelen en het hoger beroep van de beslissingen van de rechtbank Noord-Nederland in zijn zittingsplaats Leeuwarden.

Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de behoefte van de ketenpartners om de beroepen per arrondissement/rechtbank onder te brengen bij één locatie van het gerechtshof. Deze indeling bevordert de uniforme rechtstoepassing door het gerechtshof jegens de ketenpartners per arrondissement. Deze verbeterde rechtseenheid zal leiden tot een toename van de voorspelbaarheid van de beslissingen in individuele zaken en tot een eenduidige juridische inhoudelijke sturing jegens de rechtspleging in het betreffende arrondissement. Deze keuze sluit ook aan bij het MJP-uitgangspunt dat de medewerkers van het hof *zoveel mogelijk één* gezamenlijke thuisbasis krijgen in een hoofdlocatie, door ieders basiswerkplek zoveel mogelijk te concentreren in één zittingsplaats van het gerechtshof. Daarnaast is met het oog op de toegankelijkheid van de appelrechtspraak ook gelet op de geografische omvang van het ressort, de zaaksverdeling van de rechtbanken binnen het ressort, de geografische positie in het ressort van de zittingsplaatsen Arnhem en Leeuwarden en de fysieke afstand tussen deze zittingsplaatsen.

De medewerkers van het gerechtshof hebben hun basiswerkplek/kantoorlocatie in de zittingsplaats waar zij hun reguliere werkzaamheden verrichten: Arnhem of Leeuwarden. Hierdoor kunnen de medewerkers van het gerechtshof sociale gemeenschappen blijven vormen. Effectieve sociale gemeenschappen (goede onderlinge samenwerking/sfeer, cultuur, kennisdelen, flexibiliteit) is een kritische succesfactor voor goede rechtspleging door het gerechtshof. Het gerechtshof blijft een organisatie waar gekwalificeerde mensen (met een basiswerkplek in Arnhem of Leeuwarden) graag willen (blijven en komen) werken.

4.1.3 Zittingen in Zwolle

In afwijking van de hoofdregels van de zaaksverdeling worden beroepen ook in de zittingsplaats Zwolle ter zitting behandeld. Het gaat daarbij om zaken die als regel bijzondere kennis en/of vaardigheden vergen (hofbrede juridische kwaliteit en rechtseenheid) en zaken waarbij de nabijheid/toegankelijkheid van een zittingsplaats een zwaarwegend belang vormt voor de rechtzoekende en/of zijn rechtsbijstandverlener (als regel een advocaat). Het gaat bij deze laatste categorie (nabijheid/toegankelijkheid) om de betreffende zaken uit de provincies Overijssel en Flevoland. Met deze uitzondering op de hoofdregels van de zaaksverdeling wordt aansluiting gevonden bij de MJP-zaaksverdeling voor de rechtbanken in het ressort. De komende periode zal worden benut voor nader onderzoek en - na overleg met de afdelingsvoorzitters en de ondernemingsraad - een nadere uitwerking. Onderstaand schema is daarom indicatief. Het succesvol afronden van de huidige digitaliseringsprojecten (programma Kwaliteit en Innovatie) voor de betreffende zaakscategorieën is een randvoorwaarde voor het op structurele basis effectief en efficiënt organiseren van de zittingen van het gerechtshof in Zwolle.

De zittingen in Zwolle zullen bij voorkeur worden gedaan door een gemengd samengestelde kamer van raadsheren en griffiers die hun basiswerkplek in Arnhem of Leeuwarden hebben. Door een 'gemengde' personele bezetting van deze zittingen wordt de Arnhemse of Leeuwarder kennis en ervaringen hofbreed ook langs de weg van fysieke samenwerking (socialisatie) gedeeld. Bijkomend doel van deze zittingen in Zwolle is een interessant en uitdagend werkpakket voor alle raadsheren en juridische medewerkers (ongeacht de kantoorlocatie met hun basiswerkplek). Bij het gerechtshof Arnhem - Leeuwarden moeten gekwalificeerde mensen, ongeacht hun kantoorlocatie, graag willen (blijven en komen) werken. De 18 flexibele werkplekken in Zwolle worden door medewerkers vanuit Arnhem of

Leeuwarden benut rondom een zitting in Zwolle. Alle medewerkers hebben hun basiswerkplek in Arnhem of Leeuwarden en doen daar ook mee met teamoverleg, jurisprudentiebespreking, intervisie etc.

Met de zittingen in Zwolle worden ook incidentele fluctuaties in de instroom van zaken in Arnhem of Leeuwarden hofbreed opgevangen, hetgeen in het belang is van een gezonde bedrijfsvoering. Doordat medewerkers met een basiswerkplek in Leeuwarden ook voor de zittingen in Zwolle worden ingezet, blijft ook in de zittingsplaats Leeuwarden de personele formatie op het benodigde peil voor de organisatie van kwalitatief goede appelrechtspraak (en behoud van regionale werkgelegenheid).

4.1.4 Landelijke competenties

De wetgever heeft de behandeling van enkele landelijke zaakscategorieën exclusief opgedragen aan het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Het gaat om zaken van de militaire kamer, de mulderkamer, de pacht- en grondkamer en de penitentiaire kamer. Deze landelijke kamers blijven zitting houden in Arnhem of in Leeuwarden. Voor de Mulderzaken geldt weliswaar dat Leeuwarden in landelijk perspectief zeer excentrisch is gelegen doch in de praktijk is gebleken dat dit voor partijen geen bezwaren oplevert, te meer omdat in slechts een relatief gering percentage van deze zaken een mondelinge behandeling van het beroep wordt gehouden.

4.1.5 Schema zaaksverdeling

Zaaksverdeling				
Gerechtshof Arnhem - Leeuwarden				
Afdeling	Zaakscategorie	Zittingsplaatsen		
		Arnhem	Leeuwarden	Zwolle
Bestuursrecht	Rijksbelastingen	●	●	
	Lokale belastingen	●	●	
	Sociaal verzekeringsrecht	●	●	●
Civiel recht	Handelszaken <€ 25.000	●	●	●
	Insolventierecht (WSNP)	●	●	●
	Jeugd- en familierecht	●	●	●
	Overige zaken	●	●	
	Pacht-en grondkamer	●		
Strafrecht	Commuun	●	●	
	Beklag ex. art. 12 Sv	●	●	
	Jeugdstrafrecht	●	●	●
	Fraude, economie en milieu			●
	Mensenhandel			●
	Cybercrime			●
	Militaire kamer	●		
	Mulderkamer		●	
Penitentiaire kamer	●			

4.1.6 Werkgelegenheid, huisvesting en bestuurszetel

De werkgelegenheid in het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden als geheel wijzigt niet door de aangepaste zaaksverdeling. Zowel in Arnhem als in Leeuwarden zullen raadsheren, juridisch medewerkers en griffiemedewerkers hun basiswerkplek hebben. Dit sluit aan bij de uitdrukkelijke wens van de huidige medewerkers van het gerechtshof en het openbare bestuur in zowel Arnhem als Leeuwarden. De behandeling van het aantal zaken in de zittingsplaats Arnhem zal naar verwachting toenemen, in de zittingsplaats Leeuwarden zal het aantal zittingen afnemen. Door de verschuivingen ten opzichte van de huidige zaaksverdeling is geen effect te verwachten op de totale werkgelegenheid bij het gerechtshof

Arnhem - Leeuwarden. De werkgelegenheid bij het gerechtshof zal toenemen als de wetgever besluit tot invoeren van hoger beroep in sociaal verzekeringsrechtzaken bij de gerechtshoven.

De zittingen van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden zullen worden verdeeld over drie zittingslocaties: Arnhem, Leeuwarden en Zwolle. Mogelijk zullen als gevolg van de aanpassingen in de zaaksverdeling arbeidsplaatsen binnen het ressort worden verplaatst. Doordat medewerkers vanuit Arnhem en Leeuwarden ook zittingen in Zwolle houden, zal een negatief effect van de toekomstige zaaksverdeling op de werkgelegenheid in de zittingsplaats Leeuwarden naar verwachting relatief gering zijn.

De huisvesting in Arnhem behoeft aanpassing om voldoende basiswerkplekken (en/of zittingszalen) te kunnen creëren voor de medewerkers (en de zittingen) van het gerechtshof en de rechtbank Gelderland (in het bijzonder als hoger beroep in sociaal verzekeringsrechtzaken wordt ingevoerd).

Uitgangspunt bij de verdeling van de basiswerkplekken is het streven naar een natuurlijk evenwicht: in Arnhem en Leeuwarden hebben medewerkers hun basiswerkplek naar rato van de zaaksverdeling over de zittingsplaatsen. Daarbij wordt rekening gehouden met het feit dat medewerkers (raadsheren, juridisch medewerkers en medewerkers van de griffie en van bedrijfsvoering) vanuit de zittingsplaatsen Arnhem en Leeuwarden ook in de zittingsplaats Zwolle werkzaam zullen zijn. Dit onderdeel van de plannen vraagt nader onderzoek en - na overleg met de afdelingsvoorzitters, de afdeling P&O en de ondernemingsraad – nadere concretisering.

Het gerechtsbestuur houdt zijn zetel in de kantoorlocatie Arnhem. De basiswerkplek van de medewerkers bedrijfsvoering wijzigt door deze visie niet.

5 Vervolgtraject

1. De gevolgen van het (landelijk) MJP 2015-2020 voor de rechtbanken in het ressort zijn van grote invloed op de planvorming ten behoeve van de realisatie van de toekomstvisie van het gerechtshof. Het door de rechtbanken te hanteren tijdpad is mede bepalend voor het tempo waarin het gerechtshof zijn toekomstvisie kan verwezenlijken. Van het MJP zijn ingrijpende huisvestingsgevolgen te verwachten. In Arnhem zal onderlinge afstemming tussen het gerechtshof en de rechtbank Gelderland noodzakelijk zijn, in Leeuwarden tussen het gerechtshof en de rechtbank Noord-Nederland.

2. Het succesvol afronden van het Rechtspraakprogramma Kwaliteit en Innovatie (KEI) is voor het gerechtshof randvoorwaardelijk om ook in de zittingsplaats Zwolle op structurele basis civiele zaken en strafzaken te kunnen gaan behandelen. Het tempo van het programma KEI is daarom mede bepalend voor het tempo waarin het gerechtshof zijn toekomstvisie kan verwezenlijken.

3. Het gerechtsbestuur besluit, gehoord de ondernemingsraad, over structurele aanpassingen in de zaaksverdeling en basiswerkplekken als verdere stappen op weg naar één gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

4. a. Nadere uitwerking van de toekomstvisie (hoe en wanneer) zal door het gerechtsbestuur plaatsvinden, gehoord de medewerkers, het management en de ondernemingsraad.

4. b. In een uitvoeringsplan zullen de benodigde stappen incl. de natuurlijke momenten, de betrokkenen (intern en extern), de begroting en een tijdpad worden geformuleerd.

5. Het vernieuwde concept zaaksverdelingsreglement zal het gebruikelijke interne en externe consultatietraject krijgen alvorens het wordt gepubliceerd in de Staatscourant.